

J. S. NIELD, G. A. HOUSEMAN. Fundamentals of dental hygiene instrumentation. 2e druk, 521 pag. Lea & Febiger, Philadelphia 1988. Prijs £ 19,00. ISBN 0 8121 1130 3.

Gebruik makend van de met de eerste druk (1983) opgedane ervaringen, is dit boek door de auteurs bewerkt tot een stap-voor-stap instructieboek voor het preklinisch practicum Instrumentatie van de opleiding Mondhygiënist in het Texas Health Service Centre te San Antonio.

Aan de hand van vele afbeeldingen wordt, met treffende teksten, het lesprogramma behandeld. Dit programma is opgebouwd uit zgn. modulen, die – ofschoon zij ook elk als zelfstandige eenheid kunnen worden bestudeerd – doelbewust voor een toenemende vaardigheid en tactiele ontwikkeling zijn geprogrammeerd. Daarom komen eerst onderwerpen als (zit)positie, afsteuning van de vingers en grijptechnieken aan de orde. Vervolgens wordt, met toegenomen tactiele vaardigheden, overgegaan tot scaling en curetteren. Het parodontaal sonderen vereist de hoogste graad van vaardigheid, zodat dit pas als laatste onderwerp aan de orde komt. Gaandeweg leert de student(e) aldus telkens nieuwe groepen instrumenten te gebruiken en te selecteren voor steeds andere bewerkingen. Ten slotte wordt aandacht besteed aan werkindeling en aan de planning van de technische behandelvolgorde bij telkens toenemende gecompliceerdheid.

Het boek behandelt dus niet het 'waarom' en de theoretische achtergronden van de parodontale therapie, maar juist het 'hoe' van de uitvoering van een behandeling. Elke module wordt afgesloten met een evaluatiegedeelte met voldoende formulieren voor de instructeurs. Aan de hand van checklists in de appendix kunnen veel voorkomende fouten worden geanalyseerd.

Dit instructieboek is in eerste instantie geschreven voor mondhygiënist in de preklinische fase van hun opleiding en voor hun instructeurs. De tandarts kan dit werkboek echter goed gebruiken voor zelfinstructie, met name indien hij meer praktische vaardigheid of inzicht wenst te verkrijgen, dan wel indien hij problemen heeft met de instrumentatie. Dit kan zich bij voorbeeld voordoen als men gewend is vanuit een 12-uur-zitpositie te werken, maar vanuit deze positie geen optimale werking heeft voor bepaalde instrumenten met een niet voor een dergelijke houding ontworpen bladhoek. De checklists geven hierbij een goed overzicht van de mogelijke oorzaken van problemen bij de instrumentatie.

Omdat deze instructie-uitgave uit een

bepaalde school afkomstig is, zal zij op bepaalde punten afwijken van hetgeen in de Nederlandse opleidingen wordt onderwezen.

P. P. L. Crefcoeur, 's-Gravenhage

E. LLOYD DuBRUL. Sicher and DuBrul's oral anatomy. 8e druk, 356 pag. Ishiyaku EuroAmerica, Inc., St. Louis, Tokyo 1988. Prijs £ 29,50. ISBN 0 912791 42 X.

In 1928 legden de Weense anatomen J. Tandler en H. Sicher met hun 'Anatomie für Zahnärzte' de grondslag voor een specifieke op de tandheelkunde georiënteerde anatomie. Tot op de dag van vandaag is dit werk – en vooral de latere Amerikaanse versies ervan – hét leerboek en naslagwerk gebleven. Vele, vooral in Utrecht opgeleide, tandartsen zullen er tijdens hun studie mee hebben gewerkt. De achtste druk, die onlangs onder iets gewijzigde titel bij een nieuwe uitgever verscheen, is helaas niet meer de oude! Dat de gelikte vormgeving mij niet bekoort is irrelevant en dat de tekst voor 95% ongewijzigd bleef is misschien overkomelijk, maar de vermindering van de oorspronkelijk zo fraaie afbeeldingen van schedels, spieren, kaakgewricht, tanden en tandrelaties is rampzalig. Van veel illustraties lijkt het grijstintenspectrum ongeveer gehalveerd. Het boek oogt hierdoor als een gebundeld stel fotokopieën. De afbeeldingen van de afzonderlijke gebitselementen zijn vervangen door veel te simpele lijntekeningen. De illustraties van vaten en zenuwen waren al niet geweldig en zijn in deze uitgave nog verder achteruitgegaan.

Ik heb in deze kolommen eerder betoogd dat men voor een goed topografisch inzicht in het hoofd-halsgebied te rade moet gaan bij medisch-anatomische atlanten. Zowel de illustraties als de tekst van dit boek geven geen aanleiding dit standpunt te wijzigen. Het bijzondere blijft de aandacht voor specifiek tandheelkundige zaken, zoals kaakgewricht, kauwspieren, bouw van processus alveolaris, anatomie ten behoeve van lokale anesthesie, arteriële bloedingen en verspreiding van orale infecties. Op al deze gebieden is dit werk echter zo verouderd dat het nauwelijks als betrouwbare referentiebron kan dienen. Een groot bezwaar is, dat door het achterwege laten van referenties in de tekst geen onderscheid te maken valt tussen de zonder onderzoek gevormde, soms eigenzinnige, opvatting van de auteur en de in de wetenschappelijke literatuur aangedragen feiten.

W. A. Weijts, Amsterdam

A. SOLNIT, D.C. CURNUTTE. Occlusal correction. Principles and practice. 416 pag., 705 afb. Quintessence Publishing Co., Inc., Chicago, London, Berlin, São Paulo, Tokyo, Hong Kong 1988. Prijs \$ 120,—. ISBN 0 86715 161 7.

De inhoud van dit boek komt goed overeen met wat de titel doet vermoeden: over occlusale contacten en met name driepuntscontacten wordt alle mogelijke informatie gegeven. Hierbij wordt grote aandacht besteed aan de relatie tussen gewrichtsvorm, intercondylaire afstand en grensbewegingen van de onderkaak enerzijds en de 'ideale' occlusale morfologie anderzijds (hoofdstukken 1 t/m 5). Vanuit dit ideaalbeeld worden occlusale stoornissen en hun relatie met bruxisme, vormveranderingen van de discus articularis en het kaakkopje en dysfuncties van spieren en centraal zenuwstelsel kort beschreven (hoofdstukken 6 t/m 8). Het klinisch onderzoek van de patiënt (hoofdstuk 9) omvat 15 bladzijden, terwijl aan het vervaardigen en ingipsen van gipsmodellen in de articulator 37 bladzijden worden gewijd (hoofdstuk 10). De beschrijving van het instellen van een volledig instelbare articulator omvat 23 bladzijden en heeft vooral tot doel de 'immediate side-shift' van het kaakkopje te kunnen reproduceren (hoofdstukken 11 en 12). Hoofdstuk 13 bevat de analyse van de in de articulator bevestigde modellen. De hoofdstukken 14 t/m 18 (170 bladzijden) hebben betrekking op de correctie van occlusie en articulatie als therapie voor dysfuncties van het kauwstelsel.

Het grootste deel van dit boek (blz. 121 t/m 381) is ontstaan uit de beschrijving van een techniek voor het inslijpen van occlusie en articulatie volgens Charles E. Stuart en Peter K. Thomas. Hun op empirie gebaseerde techniek werd in een film vastgelegd en vervolgens op papier nader onderbouwd. Dit leidde tot een boek dat lijkt op een atlas waarin alle handelingen stapsgewijs worden getoond. Verwijzingen naar artikelen met gegevens over wetenschappelijk onderzoek worden daarbij niet gegeven. In plaats daarvan worden veel voorbeelden van uitgevoerde behandelingen bij patiënten afgebeeld.

Het boek kan worden beschouwd als een naslagwerk voor degenen die 'alles' over occlusie en articulatie willen weten. Het bevat ook veel nuttige informatie voor collega's die volledige mondrehabilitaties uitvoeren en/of grote veranderingen in de occlusie of articulatie bij patiënten met stoornissen op dit gebied aanbrengen.

A. S. H. Duinkerke, Eelde

J. G. A. ADVOKAAT. Teamwork rondom de tandartsstoel. Behandeling van de gehandicapte. 32 pag. Samsom Stafleu, Alphen aan den Rijn/Brussel 1988. Prijs f 12,65. ISBN 90 6065 453 6.

Behorend bij het basisboek 'Teamwork rondom de tandartsstoel', onder redactie van Mickey van Gendt, verscheen in 1988 het achtste nascholingsdeel 'Behandeling van de gehandicapte'.

In deze serie richt men zich vooral op de tandartsassistenten. De auteur behandelt globaal een aantal praktische aspecten van de behandeling van de gehandicapte patiënt. Hij beperkt zich tot de twee hoofdgroepen, lichamelijk en verstandelijk gehandicapten.

De aandacht voor inhalatie-sedatie is enigszins summier. Deze behandelingswijze heeft namelijk in de gehandicaptenzorg een veel bredere toepassing gevonden dan men uit dit boekje zou kunnen opmaken. Veel aandacht daarentegen wordt besteed aan de behandeling met behulp van algehele anesthesie.

Dit boekje bevat een aantal goede aanwijzingen en wijze raadgevingen, die getuigen van een lange ervaring in de gehandicaptenzorg en van veel liefde voor het vak.

E. C. M. Bouvy-Berends, Bergschenhoek

A. D. WILSON, J. W. McLEAN. Glass-ionomer cement. 280 pag., 338 afb. Quintessence Publishing Co., Inc., Chicago, London, Berlin, São Paulo, Tokyo, Hong Kong 1988. Prijs \$ 88,-. ISBN 0 86715 200 1.

Ondanks het toenemende gebruik van glasionomeercementen ontbrak het tot nu toe aan een overzichtelijk boek waarin klinische behandelingsprocedures worden beschreven, die zijn gegrondvest op kennis over het gedrag van deze materialen. In deze lacune is nu voorzien door het verschijnen van dit standaardwerk, geschreven door twee onderzoekers die beiden aan de basis hebben gestaan van de ontwikkeling en de verdere ontwikkeling van het eerste glasionomeercement. Dit doen zij door de vele publikaties die in de afgelopen 20 jaar over dit onderwerp zijn verschenen, op bijzonder overzichtelijke wijze te bespreken.

Het boek omvat een kort historisch overzicht dat culmineert in de bespreking van een aantal materiaaleigenschappen die nog voor verbetering vatbaar zijn. Vervolgens wordt uitgebreid ingegaan op de samenstelling, de hardingsreactie en de eigenschappen van glasionomeercementen, waarbij duidelijk is aangegeven waarin verschillende merken en typen glasionomeercement van elkaar verschillen. Aan de voorbehandeling van het tandoppervlak, die tot doel

heeft de hechting te verbeteren, wordt in ruime mate aandacht besteed. Ook hier wordt een aantal concrete aanbevelingen voor de klinicus gedaan.

Vervolgens wordt de toepasbaarheid van glasionomeercementen in tal van klinische situaties besproken, zoals bij klasse III-, IV- en V- restauraties, al dan niet in combinatie met composiet en porselein, alsmede de behandeling van het wisselgebiet en fissuren van blijvende elementen, het cementeren van gegoten restauraties en dito stiftopbouwen. Ook voor het opbouwen van een element en het vullen van een kanaal na een apicale curettage, kan glasionomeercement worden gebruikt.

Het boek is voorzien van vele fraaie illustraties waaruit duidelijk blijkt dat met het gebruik van glasionomeercementen de conserverende tandheelkunde is overgegaan in restauratieve tandhechkunde. De auteurs hebben gepoogd kennis over hechting op micromechanisch en chemisch niveau te vertalen naar klinische situaties.

Een hoofdstuk, waarin de resultaten van klinisch onderzoek worden besproken, ontbreekt omdat de beschreven technieken en procedures nog niet in klinische studies zijn getest. Ondanks dat, een voortreffelijk leerboek dat ongetwijfeld in de behoefte van elke practicus, die glasionomeercement bij adhesieve technieken wil toepassen, voorziet.

A. W. J. van Pelt, Groningen

E. KRÜGER. Lehrbuch der chirurgischen Zahn-, Mund- und Kieferheilkunde. Band I. 6e druk, 400 pag., 302 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, São Paulo, Tokio 1988. Prijs DM 160,-. ISBN 3 87652 196 3.

Sinds de eerste druk in 1973 is dit handboek over de mondziekten en kaakchirurgie in de loop der jaren danig veranderd. Ook de huidige zesde druk verschilt weer op een aantal punten van de vijfde druk uit 1983, die eveneens in dit tijdschrift werd besproken (Ned Tijdschr Tandheelkd 1983; 90: 324). Zo zijn aanvullende paragrafen opgenomen over computertomografie, stralingsbescherming bij het gebruik van ioniserende straling, tetanusprofyaxe, AIDS en HIV-positieve patiënten en tenslotte over antroscopie met behulp van fiberglas en optieken.

In vijf hoofdstukken wordt door de auteur, een vooraanstaand Duitse hoogleraar, uitvoerig ingegaan op de diagnostiek van kaakchirurgische afwijkingen de behandeling van odontogene en niet-odontogene ontstekingen, cysten, botafwijkingen en odontogene afwijkingen van de sinus maxillaris.

Er zijn bijna evenveel illustraties als pagina's en de afbeeldingen, waarvan vele in

kleur zijn uitgevoerd, zijn over het algemeen van zeer goede kwaliteit. Met name de nieuw toegevoegde afbeeldingen van bijvoorbeeld de orale afwijkingen bij HIV-positieve patiënten, zijn bijzonder fraai. De tekst is gelardeerd met adagia die het vlot doorlezen vergemakkelijken.

Deze, kwalitatief zeer goede, uitgave wordt aanbevolen voor tandartsen en tandheelkundige studenten, hoewel het boek voor de laatste groep misschien wat kostbaar is.

J. A. Baart, Amsterdam

W. P. ROCK. M. C. GRUNDY, L. SHAW. Paediatric dentistry. Diagnostic picture tests. 128 pag., 201 afb. Wolfe Medical Publications Ltd., London 1988. Prijs £ 6,95. ISBN 0 7234 0984 6.

In de serie 'Diagnostic picture tests' is een deeltje verschenen over kindertandheelkunde. In dit boekje zijn 201 foto's (in kleur en enkele röntgenfoto's) afgebeeld. Getoond worden ontwikkelingsstoornissen van gebitselementen, afwijkingen van de omliggende weefsels en ziekten waarbij afwijkingen in de mond en het gelaat zichtbaar zijn. Naast foto's van verschijnselen waarmee de tandarts regelmatig kan worden geconfronteerd, zijn er ook zeldzame afwijkingen opgenomen.

Het aardige van dit boekje is, dat de lezer(es) wordt geprikkeld zijn/haar kennis te toetsen aan de hand van onder elke afbeelding afgedrukte vragen. Deze vragen gaan niet alleen over diagnostiek en eventuele therapie, maar ook over oorzaken, verder onderzoek en prognose. Achterin worden de antwoorden gegeven. De schrijvers hebben de foto's in een willekeurige volgorde geplaatst om zodoende een examensituatie na te bootsen.

Een aantal foto's kan ook worden gebruikt bij het voorlichten van ouders en kinderen. Aanbevolen voor iedere tandarts die kinderen behandelt.

J. G. A. Advocaat, Amsterdam

S. SELTZER. Endodontology. Biologic Considerations in Endodontic Procedures. Second Edition. 500 pag. Lea & Febiger, Washington 1988. Prijs \$ 59,50. ISBN 0 8121 1089 7.

De titel en subtitel van dit boek geven nauwkeurig de inhoud weer. Het is een boek waarin de endodontologie en niet de endodontie centraal staat. Het waarom van ons endodontisch handelen en de biologische consequenties staan daarbij centraal. Geen traditionele hoofdstukken over anatomie, histologie, pathologie, prepareren, vullen, enz., maar hoofdstukken gewijd

aan wortelcement, aan anatomie en fysiologie van bot, aan wortel- en botresorptie, genezing na de wortelkanaalbehandeling, enz. De auteur heeft daarbij getracht steeds vanuit een wetenschappelijke visie het onderhavige onderwerp te behandelen, getuige ook de vele honderden literatuurverwijzingen.

Ten opzichte van de eerste druk uit 1971 is de structuur van het boek dezelfde. Sommige stukken tekst zijn vrijwel onveranderd gebleven afgezien van een aanpassing aan de recente literatuur. Het hoofdstuk over botziekten en hun betekenis voor de endodontist is echter flink uitgebreid. De histopathologie en de immunologie van de periapicale ontsteking, de endodontische microbiologie, wortel- en botresorptie, en de ontstaanswijze van cysten, zijn geheel opnieuw geschreven.

Dit boek is beslist geen kookboek dat de algemeen practicus de recepten aanreikt voor het uitvoeren van zijn dagelijkse praktijk. Het is een wetenschappelijk goed geschreven en prettig leesbaar boek dat in de boekenkast van de tandarts met een bijzondere affiniteit met de endodontie, niet mag ontbreken.

H. W. Kersten, Amstelveen

TNO. Kanker, je moet er mer van weten. 94 pag., geïll. Friese Pers Boekery B.V. Drachten/Leeuwarden 1987. Prijs f 8,50. ISBN 90 330 1503 X/CIP.

Voor mij ligt een boekje van een handzaam formaat. Het is geschreven in eenvoudige, doch beslist niet kinderlijke bewoordingen. Kanker is het onderwerp en het wordt vanuit vele invalshoeken belicht. Het is in Nederland, na aandoeningen van hart en bloedvaten, de tweede doodsoorzaak; één van de vier Nederlanders overlijdt eraan.

Veel voorkomende vragen over mogelijke oorzaken voor het ontstaan van kanker worden helder besproken. Vanzelfsprekend wordt gewezen op de gevaren van roken, alcoholgebruik en slechte voeding. Benadrukt wordt verder dat er verschillende soorten kwaadaardige ziekten bestaan en dat zich dat onder andere uit in het soort symptomen, de behandelingsmogelijkheden en de genezingskansen. De hoofdstukjes 'Kun je leven met kanker?' en 'Laatste hoofdstuk' zijn in voor de recensent zeer aansprekende bewoordingen gesteld. Helemaal zullen vele lezers met mensen met kanker te maken hebben of hebben gehad, in hun praktijk, hun familie of, nog dichter bij, in het eigen gezin. Je kunt er eigenlijk niet genoeg van weten. Dit boekje komt daarbij goed van pas.

I. van der Waal, Amsterdam

RECENSIE-EXEMPLAREN

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader op deze plaats worden besproken.

1. G.M.J.M. VAN ROSSUM. Het kunstgebit. Een noodzakelijk kwaad? Academisch proefschrift. Katholieke Universiteit te Nijmegen, Nijmegen 1988. ISBN 90 373 0018 9.
2. O.R.V.V. DAMOISEAUX, A.PH. VISSER. Patiëntenvoorlichting. Een interdisciplinaire benadering. 392 pag., ingeb. Van Gorcum, Assen/Maastricht 1988. Prijs f 79,—. ISBN 90 232 2222 9.
3. B. BOS. De homeopathische tandarts. 105 pag. La Rivière & Voorhoeve, Kampen 1988. Prijs f 22,90. ISBN 90 6084 626 5.
4. A. VOGEL. De kleine dokter over Kanker. Nieuwe inzichten uit de natuurgeneeswijze. 475 pag. A.W. Slijthof's Uitgeversmaatschappij B.V., Amsterdam 1988. Prijs f 39,95. ISBN 90 218 0351 8.
5. K. KASISKE, K-P. LANGE, E. ULRICH. Die totale Prothese. Zahntechnik. 158 pag., 158 afb., 5 tab. Johann Ambrosius Barth, Leipzig 1988. Prijs DM 22,—. ISBN 3 335 00043 9.
6. I. GEIGENMÜLLER. Fachzeichnen. Zahntechnik. 86 pag., 215 afb. Johann Ambrosius Barth, Leipzig 1988. Prijs DM 14,—. ISBN 3 335 00120 6.
7. R. MUSIL, H.-J. TILLER. Der kunststoff-Metall-Verbund in der zahnärztlichen Prothetik. 82 pag., 68 afb., 20 tab. Johann Ambrosius Barth, Leipzig 1988. Prijs DM 44,—. ISBN 3 335 00071 4.
8. G. GRIMM, P. HEEG, J. LENTRODT. Band 1. Allgemeine Chirurgie, Entzündungen, Mundschleimhauterkrankungen, Röntgenologie. 425 pag., 498 afb. Georg Thieme Verlag, Stuttgart, New York 1988. Prijs DM 128,—. ISBN 3 13 593402 0.
9. P. J. J. M. PLASMANS. The Extensive Amalgam Restoration. Academisch proefschrift. Katholieke Universiteit te Nijmegen. Drukkerij Benda B.V., Nijmegen 1988. ISBN 90 6759 005 3.
10. P. HÖRSTED-BINDSLEV, I. A. MAJÖR. Modern Concepts in Operative Dentistry. 339 pag., ill. Munksgaard, Copenhagen 1988. Prijs DKK 430,33. ISBN 87 16 09802 1.
11. W.H. HOWARD, R.C. MOLLER. Atlas der konservierenden Zahnmedizin. 207 pag., 556 afb. Georg Thieme Verlag, Stuttgart, New York 1988. Prijs DM 149,—. ISBN 3 924159 02 5.
12. G. LASKARIS. Color Atlas of Oral Diseases. 321 pag., 491 ill. Georg Thieme Verlag, Stuttgart, New York 1988. Prijs DM 248,—. ISBN 3 13 717001 X.
13. O.R.V.J.E.H. SEGAAR, G.W.J.M. TANGELDER, E.N.S. VERHOEFF, P.F.A.M. KNIBBELER. Gezondheid en Bewustzijn. Een relatie tussen ziektenkosten, Transcendente Meditatie en gezondheid. Verslag van een studie door Nederlandse artsen. 21 pag., 14 grafieken, 2 tabellen. Nederlandse Vereniging voor Volkomen Gezondheid, Doorn 1988. Prijs f 15,—.
14. G. K. SIEBERT. Dentallegierungen in der zahnärztlichen Prothetik. Technologie – Klinik – Biokompatibilität. 298 pag. Carl Hanser Verlag, München, Wien 1988. ISBN 3 446 15329 2.
15. J. R. FRICTON, R. J. KROENING, K. M. HATHAWAY. TMJ and craniofacial pain: Diagnosis and Management. Ishiyaku EuroAmerica, Inc., St. Louis, Tokyo 1988. Prijs f 125,—. ISBN 0 912791.
16. H. A. A. DE BERK. Over het gebruik van benzodiazepinepreparaten in de huisartsenpraktijk. 249 pag. Academisch proefschrift Katholieke Universiteit te Nijmegen, Nijmegen 1988.
17. M. NAKATA, S. H. Y. WEI. Occlusal Guidance in Pediatric Dentistry. 104 pag. Ishiyaku EuroAmerica, Inc. Tokyo, St. Louis 1988. Prijs f 105,—. ISBN 0 912791 2.
18. P. R. MEZGER. Corrosion Behaviour Of Dental Casting Alloys. 155 pag. Academisch proefschrift Katholieke Universiteit te Nijmegen. Drukkerij Benda B.V. Nijmegen. Nijmegen 1989. ISBN 90 900 2669 X.
19. ELSEVIERS STUDIE ALMANAK 1989. Alle studiemogelijkheden aan universiteiten en hogescholen. 480 pag. Annoventura, Amsterdam 1988. Prijs f 24,50. ISBN 90 6882 071 0.